

Moje pleme ne sliši več svobode ...

Meta Kušar

Umetniki so pogumni, sposobni in pokončni ljudje, ki morajo živeti drugače, a iz zelo poštenih in spodobnih razlogov. Med njimi je mogoče najti tudi nekaj perverznih, destruktivnih narav, ki se razkrijejo tako, da so prodane enemu od praporov, ker se na ta način najceneje odkupijo za svojo nezadostnost. Seveda so bolni ekscentriki tudi med zdravniki, politiki, duhovniki, sodniki, učitelji, kmeti. Toda ministrstva države, k temu jih naganja mandat, so dolžna ustvariti sistem, ki vsakemu državljanu omogoča, da s svojo nadarjenostjo in delavnostjo zasluži človeka dostojno življenje.

Kdor je v službi pri muzah, ne more hoditi samo v službo, ampak mora nenehno delati, saj ima najstrahotnejše pogoje dela: kar naprej mora biti inventiven in se nikakor ne sme ponavljati. Takoj se vidi, da je pesnik v umetniški združbi obravnavan še drugače kakor ostali. Slabše. Pokojnine, s katerimi nekateri peoni sedaj pravičniško vihrajo po nevrasteničnem socialnem dihu Slovenije, so potrditve te trditve. So odpustek.

Pesnik ima v vsakdanjem življenju mnogo manj življenjskih možnosti kakor na primer poustvarjalec (glasbenik, igravec, pevec), ki si s svojim minulim delom lahko pridela celo akademsko kariero. Pesnik si je ne more. Kaj je šele z diskriminacijo, ki je na Slovenskem med znanstveniki in pes-

niki tako zelo očitna. Kdor trdi, da zdravniki rešujejo življenje, mu odgovorim, da ga pesniki tudi. A o tem kdaj drugič.

Gospod Marijan Zlobec je iz svoje kulturne redakcije skočil, pognal se je na svoj notorični način, kakor zna samo on: na *canapes divers*, na informacije o gospe Marjani Lipovšek in na vse ingrediente, iz katerih lahko zamesi škandal. Že dolgo vemo, kakšen je njegov libido, toda kaj je s slovenskimi intelektualci? So utrujeni in se nemočno otepajo na limanicah politike?

Intelektualci vzdržujejo dve zelo nasprotni stališči do izraza *narodova duša* in tega, kar naj bi pomenil. Oni, ki se oklicujejo za svetovljane ali urbane ljudi (dejansko pa gre za tiste, ki nimajo nobenega kontakta z lastnim nezavednim), postanejo skrajno vzvišeni in sitni, kadar slišijo ta izraz, tisti domoljubi (dejansko depresivno nevrotični), ki vsak dan prenašajo učinke svojih nezavednih vsebin, pa ga glorificirajo. Nikakor pa ne marajo, da jih sprašuješ, kaj sami naredijo v prid narodovi duši.

Najmanj težav z dušo, na splošno ali narodovo, imajo resnični pesniki, ki so vedno kozmopoliti, a hkrati čutijo neskončno ljubezen do domovine in maternega jezika. To je težko, a samo tako lahko nadaljujejo v duhu vseh tistih najboljših. Kar je tudi edini cilj vseh omik. Kdo pa še, poleg pesnikov, deklarativno dela z dušo? Teologi in psihologi. Še več. Oni so tudi uradno profesionalci, pod okriljem univerze, pesniki pa ostajajo ljubitelji, pod okriljem društva.

Mnogi vsakdanji dogodki in splošno stanje slovenske kulture, da ne rečem

njena kvaliteta, priča, da s posameznimi slovenskimi dušami, tj. osebnostmi, ni najboljše. Kako slabo je šele z narodovo dušo, ki je seštevek duš vseh Slovencev v tem, sedanjem času. V zgodovini je bilo s slovensko narodovo dušo že bolje, res pa tudi že slabše.

Danes so ljudje, ki se ukvarjajo z dušo, v očeh javnosti manjvredni, ker jih realni, znanstveni, objektivni, globalni, merkantilistični svet slabo ceni. V mnogih deželah Evrope, kjer duhovna hierarhija ni bila nikoli scela postavljena na glavo, kjer vrednote niso bile zrevolucionarizirane, so ljudje, ki se ukvarjajo z dušo, dragoceni, enako tudi njihovo delo. Da so irski pisatelji oproščeni vseh davkov, je gotovo povezano z močnim katoliškim svetovnim nazorom. Jasno, da morajo biti več kakor tisti, ki ustvarjajo samo konkretne dobrine. Na Finskem in v Islandiji so vsi pisateljski privilegiji povezani s prevladujočim pogledom na svet. Tudi če so politiki odtujeni od planetarnega bistva, vendarle vedo, kako pomembna je kultura za njihovo funkcioniranje in perspektivo, za državo, ki jim omogoča izživljati njihov kompleks moči. Politiki, ki se ne zavedajo, da je država zelo konkretno sestavljena iz ljudi, naravnih in kulturnih bogastev in ozemlja, in mislijo samo na tiranijo kapitala ali ideologije, so seveda bili in bodo samo uničevalci življenja in vrednot.

Upadanje naše vitalnosti in pogauma ni drobnarija, nikakor pa tudi ni ena tistih "pomembnih" stvari, o katerih novinarji "lajajo" po televizijskih programih. Njihov jezik je prazen, manipulativen, njihova neolikanost

pa je ljubezenska motnja, ne posledica preobremenjenosti.

Državljeni so vedno bolj utrujeni in se ne branijo, ko jim politika osebno in narodostno filozofijo postavlja le v okviru ekonomskih meril. To pa pomeni, da jih osebnostno vodi v recesijo, depresijo in zlom – skratka v vse tisto, čemur je bila od nekdaj podložna vsaka ekonomija. In kar je še hujše: z domišljijo, ki je usmerjena v lastnino, sta kvaliteta in kvantiteta postali eno in isto. Bom groba. To je emocionalni primitivizem. Mi še nikjer nismo, ljudje pa so že vsega siti.

Kadar se spiritualni red pokvari, se pokvari tudi psihični red, in najvažnejše reči se prično bagatelizirati, nepomembne in trošne pa polnijo *prime time*.

Na Slovenskem nimajo ne Ministrstvo za kulturo (= politika), ne agitpropovci po medijih, ne vsi navidezni uspešneži (= Ego s pretiranimi idejami o lastnih sposobnostih) in tudi ne izolirani, okoreli objektivizem (= znanost), nihče nima metode, s katero bi spoznal, da v svojem lažnem individualizmu zametujejo sebe, poznavanje sebe, duše, ki jih edina lahko naredi enkratne.

Naša individualnost, vseeno ali gre za posameznika ali za narod, prebiva v poznavanju našega skritega jaza in še bolj skritih skupnih korenin, ki nas vežejo z vsem človeštvom. Samo iz poznavanja sebe se rodi samozavest, nikoli iz

ambicije, ki je le slabo preoblečen pohlep in sebičnost. Tudi lojalnost med državljani prihaja iz samospoznanja, ne iz obliža multikulturalnosti, ki samo prekriva zatajevano paranojo.

*“Moje pleme / ne sliši več / svobode.
/ Ne razpozna je, / ne vidi je, / ko se
ga dotakne. / Moje pleme / misli, /
da je počasno / ubijanje / njihovih
teles / in duš / naravno. / Samo včasih,
/ ko za hip vdre / vanj / nekaj
ozonu, / otroštvu / podobnega, / si
obriše potno / čelo, / strese / to moro,
/ te verige / s sebe, / obrne se in /
zaspi.” (T. Šalamun)*

Res, iz vseh vodnjakov izvira enak spomin.

Umetniku je treba odvzeti vse privilegije in ga sleči ...

Matjaž Pikalo

Ali si umetnik zasluži človeka dostojno življenje? Če si ga ne bi, bi bil enak ničli, njegovo stanje bi se tako rekoč zanuliralo – v finančnem in etičnem smislu. Paradoks je v tem, da bi se večina javnosti s tem tudi strinjala, saj še danes goji stereotipno predstavo o umetniku, ki se vleče še iz romantičnih časov prek moderne do danes. Po tej predstavi je umetnik oziroma skoraj mora biti tisti, ki je na socialnem dnu,

brez materialnega imetja, obubožan, intimno kar se da nesrečen, v družbi nerazumljen in zasmehovan, poklicno pa je celo tako daleč, da je svojo dušo prodal hudiču. Žalostno in popolnoma laično je, da se je podoba take kreature oziroma karikature umetnika ohranila vse do danes. Nekateri celo mislijo, da umetnik že samo zato, ker je umetnik, dobiva od države celo plačo, kot je bilo včasih baje v Rusiji. Drugi spet enačijo delo umetnika s samostojnim podjetnikom ali obrtnikom, kar velja celo za inštitucije, ki naj bi skrbele za umetnikov formalni status, ali pa za organe, ki naj bi skrbeli za njegovo in vsesplošno varnost.

Iz te analize je jasno, da je poznavanje umetnikovega mesta in dela v današnji družbi katastrofalno in v tej